

arkivXet

information från arkiv gävleborg

årgång 32 nr 1/2023

KOM IHÅG!
Årsmöte 15/4
på Silvanum,
Gävle!

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2022

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE 15/4 • INTERVJU MED SOFIA HEDÉN

Kära medlemmar!

Efter regnet kommer solen, men himlen kanske inte alltid är molnfri.

Pandemin drabbade naturligtvis även Arkiv Gävleborg. Vi var tvungna att periodvis stänga våra lokaler för besök för både medlemmar, skolor allmänheten och forskare.

Detta försvårade vårt uppdrag att vara tillgängliga. Men vi var ju inte ensamma. Alla drabbades på olika sätt av ett stängt samhälle.

Vårt andra uppdrag att ta emot och samla arkivmaterial från Gävleborg och bevara det inför framtiden och kommande generationer gick däremot bättre. Pandemin gjorde att flera föreningar hade tid att gå genom sina gömmor och organisera sina handlingar samt lämna det till arkivet. Positivt med allt detta blev att vi fick mera värdefullt material att bevara och att vår fantastiska personal hade tid att förteckna mer.

Inget ont som inte medför något gott!

Nu är pandemin förhoppningsvis över, men himlen är inte riktigt molnfri. Den ekonomiska oron och osäkerheten drabbar även oss. Ökade kostnader för lokaler och stigande energipriser ställer stora krav på styrelsen. Vi måste liksom alla andra hantera budget och tillgångar med yttersta noggrannhet, vända på vartenda öre och omvärdera allt så att vi har en buffert för nya ekonomiska realiteter. Men vi ser ändå ljus på framtiden och kommer att klara av även dessa prövningar.

Jag vill tacka alla våra medlemmar och er som uppskattar våra skatter. Välkomna att besöka oss och möt vår kunniga, fantastiska personal!

*Sinikka Bohlin
Ordförande*

Nyanställd arkivarie! Sofia Hedén

Sofia Hedén är nyanställd arkivarie på Arkiv Gävleborg och kommer bland annat ha hand om medlemsärenden och frågor kring medlemskap. Hon kommer närmast från Läns museet Gävleborg, men har ett förflutet på Arkiv Gävleborg. Mellan 2006 och 2008 såg hon bland annat till att arkivet fick nya medlemmar genom resor och inventeringar runtom i länet.

Välkommen tillbaka, Sofia! Hur känns det? (Som de säger i idrottssammanhang!)

– Fantastiskt, som att komma hem!

Är det sig likt? Det var nästan 15 år sedan sist!

– Både ja och nej. Personalen är nästan helt ny sedan dess. I arkivet är tidningsläggen och tidningsarkiven nya inslag – det är en annan typ av historisk källa. Sedan har arkivet naturligtvis vuxit på dessa år, blivit större, mer omfattande och bredare. Men jag upplever att det är samma goda stämning, proffsiga arbetssätt och rutiner.

Vad har du saknat mest sedan du 2009 gick vidare i arkivvärlden?

– Folkrorelsematerialet, det tycker jag verkligen mycket om. Och i det ingår medlemsorganisationerna och den ideella sektorn. Det enskilda arkivmaterialet sparas inte av plikt eller tvång, utan för att människor vill bevara sin historia, och det engagemang som funnits och fortfarande finns i föreningslivet.

Var har du befunnit dig yrkesmässigt?

– Det har blivit nio år på Gävle kommunarkiv och nästan fem år på Läns museet Gävleborg.

Vad tar du med dig från dessa arbetsplatser?

– Framförallt alla intressanta möten med forskare och besökare generellt, erfarenheterna från dessa möten, och nätverken som finns med kollegor från olika typer av arkiv, museer och bibliotek. På kommunen och museet handlade det mycket om frågor kring stadens bebyggelse samt om förmedling av bildmaterial. Arbetet inom kommunal sektor innebar

Sofia ute på inventerings- och insamlingsuppdrag i Järvsö 2007.

att jag som arkivarie praktiserade alla lagar och regler, t. ex. kring offentlighetsprincipen, och där skiljer sig kommunarkivet mycket åt från Arkiv Gävleborg som är ett enskilt arkiv.

Vad ser du som den största utmaningen för Arkiv Gävleborg?

– Den digitala långtidslagringen, arkiveringen. Hur vi ska förhålla oss till frågan om e-arkiv. Jag vet att arkivet ingått i ett pilotprojekt, Enskilda E-arkivet.

Vilken är din utbildning? Vad har du läst på högskola/universitet?

– Ja, förutom arkivvetenskap så har jag läst kulturvetarlinjen med etnologi som huvudämne. Jag är intresserad av människor, nu och då. Hur levde och tänkte människor förr? Det är frågor jag ofta sysselsätter mig med.

Varifrån kommer ditt historieintresse och intresset för människors levnadssätt?

– Min morfar har betytt mycket där. När jag var liten tittade vi tillsammans på historiska fotografier. Och jag bad honom berätta hur det var när han var liten. Morfar hade ett stort intresse för att dokumentera och intervjua människor, gärna speciella personer, så kallade "original" eller lokala kändisar. Morfar arbetade ideellt i ABF:s bibliotek i Norberg, det låg i Kärrgruvan, och hämtade kunskap därifrån. Mina föräldrar har också bidragit till mitt historieintresse: de tog tidigt med mig till museer.

Varmt välkommen tillbaka, Sofia! Jag hoppas att du ska trivas lika bra nu som för femton år sedan. Våra medlemsorganisationer kommer att ha en del med dig att göra framöver: du kommer att ha hand om ärenden och kontakter med de organisationer som är medlemmar och har arkiv hos oss! Bland mycket annat, förstås. Och du har redan hunnit ha flera arkivlektioner med skolor från framförallt Hälsingland, men också från Valbo, och den gången handlade det en del om Mackmyra-konflikten. Vi är mycket glada över att du är tillbaka!

Anders Wesslén

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2022

Arkivets styrelse

Från årsmötet den 9 april 2022 har styrelsen bestått av följande personer:

Ordinarie

Sinikka Bohlin, Föreningen Norden (ordförande)
Barbro Sollbe, Liberalerna Gävleborg
Ingemar Ahne, Socialdemokraterna Gävle
Jan Hovdebo, RF/SISU Gävleborg
Hans Wahlbom, Gästrike-Hälsinge hembygdsförbund
Håkan Bellander, Birger Bellanders minnesfond
Kerstin Monk, Miljöpartiet Gävleborg
Åsa Morberg, utsedd av Region Gävleborg
Owe Norberg, Hälsinglands hembygdsrets

Ersättare

Ann-Helen Persson, Centerrörelsen
Carl-Magnus Gagge, Gästriklands kulturhist. förening
Peter Ström, Swedbank Gävle
Gun Lundberg, Moderaterna
Lena Åhlander, Socialdemokraterna Gävle
Nils-Gunnar Kempe, utsedd av Region Gävleborg

Valberedning

Gunnar Lindbom, Gävleborgs idrottsförbund
(sammankallande)
Elisabeth Eriksson, Gästrike-Hälsinge
hembygdsförbund
Carina Holm, Socialdemokraterna

Revisorer på ett år

David Hansen, auktoriserad revisor PwC
Per Bäckström, Bonnier News Local
Helena Gehlin, utsedd av Region Gävleborg

Revisorsersättare

Hans Lofors, Gefle IF
Wictoria Ingvarsson, auktoriserad revisor
Sture Sandberg, ersättare utsedd av Region
Gävleborg

Årsmöte och styrelsemöten

Årsmötet den 9 april hölls på Bollnäs folkhögskola, där Kenneth Nilshem var mötesordförande. Ett konstituerande möte hölls direkt efter årsmötet. Totalt har åtta styrelsemöten hållits under verksamhetsåret: den 10 januari, den 20 januari, den 24 februari, den 19 maj, den 15 september, den 6 oktober, den 27 oktober och den 8 december.

Styrelsens arbetsutskott har bestått av ordförande Sinikka Bohlin, vice ordförande Jan Hovdebo och ledamoten Barbro Sollbe. Vid AU-mötena deltar arkivchefen i egenskap av sekreterare. Under året har även en arbetsgrupp lämnat förslag på revidering av föreningens medlemsavgifter.

Personal

Arkivet har haft en relativt liten omsättning på personal. Vid årets slut hade arkivet 3 tjänster på egen stat och 2,2 tjänster med visst stöd från Arbetsförmedlingen.

Anställda har varit:

Maria Andrée, arkivarie	(från 2016-01-11)
Jörgen Björk, arkivarie	(från 2009-02-19)
Katarina Nordin, arkivarie	(2004-02-01– 2022-12-31)
Anna Nyberg, arkivassistent	50 procent (från 2017-06-07)
Evelin Skoglund, arkivassistent	70 procent (50 procent) (från 2019-09-01)
Anders Wesslén, arkivchef	(från 2021-03-01)
Solveig Östlund Blomgren pedagog	80 procent (2019-08-12– 2022-07-05)

Ekonomi

Region Gävleborg är arkivets dominerande bidragsgivare. Regionen fördelar genom kultursamverkansmodellen även statliga kulturpengar till arkivet. Bidrag från länets alla kommuner och medlemmarnas avgifter är andra viktiga intäkter. Arkiv Gävleborgs årsredovisning skickas ut till medlemmar i form av medlemstidningen ArkivXet samt publiceras på arkivets hemsida och Region Gävleborgs hemsida, där bokslut med resultat- och balansräkning och revisionsberättelse finns tillgängliga.

Budgeten för 2022 togs av styrelsen 20 januari 2022. Sent i mars tillkom 96 000 kr i statsbidrag via Region Gävleborg, vilket påverkade balansen från "0" till "+96 000 kr" (Se nytt beslut i Kultur- och kompetensnämnden 2022-03-24.)

Det redovisade plusresultatet beror främst på en vakant tjänst. Arkivets pedagog Solveig Östlund Blomgren slutade i juli månad. Det innebar ett tapp för verksamheten, även om vi såg till att lösa arkivpedagogiken under hösten. Arkivet planerade för en rekrytering men avvaktade, detta eftersom en process avseende tillsättning av ny arkivarie redan var igång (på grund av pensionsavgång). När arkivarietjänsten var tillsatt, fann vi det ekonomiska och politiska läget förändrat och ovisst, särskilt avseende framtida lokalkostnader. (Dessutom stod arkivet inför en möjlighet att utöka sin arkivdepå.) Arkivet hade budgeterat för att den nya arkivarien skulle börja till hösten, två månader på heltid, men så blev inte fallet – Sofia Hedén börjar först till årsskiftet. Budgeten tog även höjd för att en medarbetare (arkivassistent med inriktning webb, digitalisering och foto) skulle ha arbetat 80 procent under hela året, men det blev 50 procent under lejonparten av tiden.

Så plusresultatet är en följd av ovanstående. (En stor betalning kommer att ske redan i början av året 2023, när skatten för den inlösta pensionsskulden ska betalas. Totalt handlar det om 173 694 kr.)

Enligt 8 § Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet ska Region Gävleborg genom bidragsgivning främja en god tillgång för länets invånare till "regional enskild arkivverksamhet". Arkiv Gävleborg uppfyller det utpekade ändamålet i Gävleborgs län. Det är således Regionens bidragsgivning som ska säkerställa att invånarna har denna goda tillgång, vilket gör att eventuella fasta, ofrånkomliga kostnadsökningar måste lösas inom ramen för kultursamverkansmodellen. Nu väntar ökade hyreskostnader för Arkiv Gävleborg inför 2023. Arkiv Gävleborg och länets museer förvaltar stora fysiska samlingar. Arkivet innehåller 6 200 arkiv, motsvarande uppemot 5 hyllkilometer handlingar från hela den enskilda sektorn – och hela vårt län. Arkivet är landets största länsarkiv avseende antalet medlemsorganisationer.

Med tanke på den oöverskådliga långsiktigheten i Arkiv Gävleborgs uppdrag måste ekonomin skötas med yttersta varsam- och sparsamhet. I synnerhet nu med ökade lokalkostnader – minst 37 774 kr mer per kvartal fr.om. 1 januari 2023 (hyresavi betald i december 2022) – och generella uppräkningsfrågor från leverantörer samt eventuellt nya försäkringar o.s.v. Att ha en buffert för att kunna hantera konjunktursvängningar och fluktuerande bidragsnivåer är med andra ord helt nödvändigt.

Personalen avtackar arkivpedagog Solveig Östlund Blomgren, juni 2022, på Joe Hill-gårdens uteplats.

Arkivets uppdrag

Ideella föreningen Arkiv Gävleborg har enligt stadgarna två huvuduppgifter. Den ena är att samla in och bevara arkiv från föreningar, företag, gårdar, byar med flera enskilda arkivbildare. Den andra är att göra arkiven tillgängliga och på olika sätt uppmuntra till att de används.

Ytterligare ett viktigt styrande dokument är den årliga uppdragsöverenskommelsen med Region Gävleborg, som utgår från aktuell kulturplan.

Grunden för uppdraget är Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet, där ändamålet regional enskild arkiverksamhet finns särskilt utpekat. Ingen annan regional institution omfattar och tillgängliggör i närheten av så många enskilda arkiv som Arkiv Gävleborg, som alltså på det här området intar en särställning.

År 2022 blev Arkiv Gävleborg som en av tre institutioner nominerad till utmärkelsen "Årets arkiv". Nomineringen löd: "Arkiv Gävleborg är ett folkrörelse- och företagsarkiv som särskilt under pandemiåren varit offensiva med att ställa om och lyckats nå ut brett till allmänheten. De har också satsat stort på arkivpedagogik för att nå ut till skolor och en yngre publik. Arkiv Gävleborg var också behjälpliga under skyfallet i Gävle för att rädda och ta hand om handlingar till eftervärlden."

"Årets arkiv" delades ut i samband med Arkivforum på Filmhuset i Stockholm den 27 april.

Inlämnade arkiv

Leveranser 2022: 138 st arkivleveranser, 123 hyllmeter, varav en leverans tidningslägg omfattar 35 hyllmeter (Arbetsbladet och Gefle Dagblad, folioplacerade). (2021: 72 omfattande 113 hyllmeter.) Arkiv Gävleborg har inte haft så många arkivleveranser på 15 år.

Kommun	Antal	Exempel inlämnade på arkiv
Bollnäs –	2 st	Rädda barnen Bollnäs, DHR Bollnäs.
Gävle –	67 st	Ateljéföreningen Gaffel, Birger Bellanders minnesfond, Kristdemokraterna Gävle.
Hofors –	3 st	Hofors hembygdsförening, Hoforsortens Dövas förening, Hofors finska förening.
Hudiksvall –	6 st	Enångers baptistförsamling, SGU Unga viljor Delsbo avd. 561, PRO Forsa-Näsviken.
Ljusdal –	4 st	Rädda barnen Ljusdal, PRO Ljusdals samorganisation, Reumatikerförbundet.
Nordanstig –	3 st	Röda korset Gnarp.
Ockelbo –	1 st	Åmots krafts- och belysningsförening.
Ovanåker –	1 st	Föreningen Agnes kraftkälla lokalt resurscentrum.
Sandviken –	6 st	DHR Sandviken, Frälsningsarmén i Sandviken.
Söderhamn –	7 st	Prästgrundets hamnförening, Söderhamns kvinnliga företagarförening, Norrala pensionärsförening.
Distrikt –	28 st	Bröstcancerföreningen, Hyresgästföreningen, Schizofreniföreningen i Hälsingland, HBT-Liberaler Gävleborg.
Övriga –	8 st	Vera Österbergs material rörande Föreningen Fritids-samhället Vitkasern, Moviken.

Ordna och förteckna

Inkomna leveranser ordnas och registreras i arkivets databas.

- Förtecknat material: Drygt 84 hyllmeter har gjorts klart.
- Arkivbildare vid årets slut: 6 263, varav medlemsägt 3 047, icke medlem 3 216. (2020: 6 201)
- Volymer vid årets slut: 45 159, en ökning på 784 volymer (2021: 44 375)

Tidningar

Det är stort intresse för gamla dagstidningar men än så länge finns enbart en bråkdel av alla som givits ut digitaliserade. Arkivets mikrofilmläsare/skanner har använts flitigt av forskare just för att söka i historiska tidningar från regionen. Arkivet har både mikrofilmade tidningar och tidningar inbundna i lägg. På hemsidan finns en lista över vilka det gäller. Under 2022 har ytterligare uppsättningar lokalthistoriska tidningar inkommit: Gefle Dagblad och Arbetarbladet. GD har tidigare endast funnits som mikrofilm. När det gäller den senare tidningen har arkivet redan nära nog en komplett samling. Under våren 2023 ska en inventering ske där exemplar jämförs och där årgångar som är utslitna gallras.

Synlighet i media

Arkivet har omnämnts i intervjuer, reportage och i en rad övriga artiklar under året. Till exempel Arbetarbladet den 24 mars 2022 ("Arkiv Gävleborg kan visa sig vara bäst i Sverige"), den 26 april (styrelseledamot Barbro Sollbe om arkivets verksamhet), den 14 augusti (om fanhämtning i Storvik), den 13 oktober (om rättsfallspodden "Öppet fall"), den 12 november (om Arkivens dag), samt i Gefle Dagblad den 15 maj (om karolinen Robert Petré) och den 20 november 2022 (om medverkan i Gävlit). Dessutom figurerade arkivet i TV-programmet "Vem tror du att du är?" då Marianne Mörck gästade Gävle och fick reda på mer om sin farmors far.

Lokalfrågor

En utredning har inletts rörande eventuell utvidgning av arkivet, som idag saknar egen lastkaj för leveranser. Dock måste extra finansiering för detta ändamål skjutas till. En dialog ska också inledas med länets kommuner rörande enskilt arkivmaterial, huruvida Arkiv Gävleborg ska överta delar av det enskilda materialet som nu förvaras på kommunarkiven.

Personuppgifter

Ny information har lagts upp på arkivets hemsida gällande hantering av personuppgifter m.m. Rutiner vid framtagning av arkivmaterial ses över löpande och vid behov. Arkivet, som till största delen är offentligt finansierat, omfattas av artikel 89 i EU Allmän dataskyddsförordning (GDPR), särskilt punkt 3.

I maj 2022 fick arkivet besök av Marianne Mörck för inspelningen av TV-programmet "Vem tror du att du är?"

Fanor, affischer och databaser

Arkivets stora affischsamling finns tillgänglig på hemsidan www.arkivgavleborg.se. De över 3 000 affischerna berättar om kultur och nöjen, idrott och politik under över ett sekel i Gävleborgs län. Flera av affischerna har under året använts i utställningar, t.ex. vid 100-årsfirandet av Ockelbo skidklubb.

Samlingarna av affischer, fanor och standar växer för varje år. 2022 fick arkivet in fem nya fanor och standar. Dessutom har forskning bedrivits på fanorna i en forskningsstudie om kvinnoklubbar, vilka som har framställt dem och hur det har gått till (extern forskare). I samband med detta har ett stort antal fanor nyfotograferats. Även ett avsnitt i en kommande dokumentärfilm har spelats in på arkivet, där en fana från Torsåker stod i fokus. Under året har textilkonstnären Sara Erkers, på uppdrag av arkivet, arbetat med fansamlingen samt påbörjat ett konstprojekt utifrån densamma, vilket kommer att resultera i en större utställning på Länsmuseet Gävleborg under hösten 2023.

Databaserna på hemsidan uppdateras årligen, där finns förutom fanor och affischer framför allt arkivbildarregistret med uppgifter om alla arkiv som finns i Arkiv Gävleborg. Numera är samtliga arkivbildare även exporterade till Nationella arkivdatabasen (NAD), från Filemaker.

Maria Andrée rullar in fana nr 804, tillhörande föreningen Alternativboden Lyktan, efter att den har fotograferats.

Skola och lärande

Antalet grupper och elever var under 2022 tillbaka på en mer normalnivå, efter rekordåret 2021 med demokratiföreläsning och pedagog i tjänst 80 procent under hela året. På grund av vakant tjänst under hösten kunde inte samma antal grupper nås. Däremot uppnådde vi det satta målet om att nå ett 40-tal grupper.

- Antal grupper: 42 st. (2021: 76 st.)
- Antal elever: 947 (2021: 2 685; 2019: 892)

Föredrag, rådgivning och kurser

Arkivet har besökt och/eller föreläst för: Hamrånge hembygdsförening (presentation vid årsmöte), Gästriklands kulturhistoriska förening (föredrag vid årsmöte), ABF (två föredrag under fortbildningsdagar), Föreningen Norden (föredrag vid årsmöte), Hälsinge regementes kamratförening (studiebesök, möten inför jubileum) och Stiftelsen Gamla stenhuset (föredrag), Valbo hembygdsförening (studiebesök, rådgivning) och Arbrå hembygdsförening (studiebesök och rådgivning), Husförhöret i Alfta, världsarvsdag (föredrag om Alfta kompani), HjärtLung Gävle (föredrag, presentation av arkiv), PRO Hille (föredrag). Sammanlagt handlar det om minst 500 personer som deltagit i samband med dessa aktiviteter. Lägg till detta de 205 personer som deltog i vårt Arkivens dag-evenemang, så ger det siffran 700 personer (låg räknat) för övrig verksamhet.

Forskarservice

Under 2022 har 166 forskarförfrågningar besvarats (inkomna via telefon eller mail). Forskarservicen är central och har resulterat i att vi syns och använts i fler och nya sammanhang och dessutom bidragit till spännande forskning. Det handlar om studenter, professionella forskare inom högskola/universitet, amatörforskare, släktforskare, kollegor från andra institutioner, medlemmar, konstnärer, författare, journalister och producenter av TV och radio.

Antal forskarbesök: 100 st (exklusive elever i skolgrupper).

Besvarade forskarfrågor via e-post och telefon: 166 st.

DigitaltMuseum/Primus

- Unika sidvisningar: 6 231 (En ökning med 163 % sedan förra året)
- Användare: 2 564 (En ökning med 256 % sedan förra året)
- Besök: 1 998 (En ökning med 437 % sedan förra året)

Gefle Sparbank interiör, 1958. Foto: Ateljé J-Berg.
På DigitaltMuseum finns bland annat foton från Ateljé J-berg och Foto-Kalle.

Hemsida och sociala medier

Besök på hemsidan (17/1–20/12): 6 084 (2021: 9 559)

Sidvisningar: 18 659 (2021: 27 287/20 385 unika.)

Källa: Hemsidans egen statistik.

Facebook och Instagram är kanaler arkivet använder i sociala medier. Arkivet hade 1 439 följare på Facebook vid årets slut och 773 på Instagram.

De mest populära inläggen handlade bland annat om Gävlefödde artisten Thomas Di Leva (Instagram, bild ur J-Bergs arkiv med Olof Palme i talarstolen och Di Leva som ung framför Folkets hus), uppdatering om Börje Salming i Brynäs (Facebook), tårtfirande för fanorna som blev 800 till antalet.

Tillgänglighet

Arkiv Gävleborg publicerade våren 2022 en ny hemsida där innehållet är anpassat efter de senaste kraven på tillgänglighet, utifrån WCAG 2.1 AA. Hemsidan ska vara tillgänglig för alla våra medlemmar och användare. Den fysiska tillgänglighetsplanen fortsätter att följas kontinuerligt och en översyn görs löpande för att sänka trösklarna.

Visningar, arkivlektioner, föreläsningar för skolor:

Kommun:	Antal grupper	Antal elever
Gävle		
Vasaskolan	3	44
Borgarskolan	3	72
Engelska skolan	10	353
Prolympia	1	21
Lillhagsskolan	2	48
Vittra Gävle	2	42
Drottning Blanka	2	43
Västerbergs folkhögskola	1	8
Yrkesgymnasiet	4	50
Polhemsskolan	1	20
HIG, Lärarutbildningen	2	25
Söderhamn		
Staffangymnasiet	3	37
Sandviken		
SVA	1	16
Kungsgården	1	20
Sätraskolan åk 3	1	25
Sandvikens internationella montessori	2	48
Vallhovskolan	3	75
Totalt:	42 tillfällen	947 elever

Exempel färdiga arbetsuppgifter som finns på vår hemsida. Dessa kan användas direkt i klassrummet.

Arkivpedagog Solveig Östlund Blomgren håller arkivlektioner för årskurs 6 på Engelska skolan.

Kallelse till årsmöte Arkiv Gävleborg 2023

Lördagen den 15 april kl 13.00 på Silvanum i Gävle

Anmäl ombud/deltagare senast 7 april, en vecka före mötet

Plats: Furusalen, Silvanum, Gävle.

Kaffe/te & smörgås/fikabröd serveras

Hållpunkter

Kl. 13:00 – Föreläsning om Folkparken i Gävle

Journalisten och författaren Anders Sundin talar över ämnet "Från Charlie Parker till Kent – 50 år på Folkparken".

Kl 13:45 – Fikapaus

Kl. 14:00 – Årsmötesförhandlingar

Välkomna!

Ombudsanmälan

Ange namn, e-postadress samt uppgift om vilken medlem ombudet representerar.

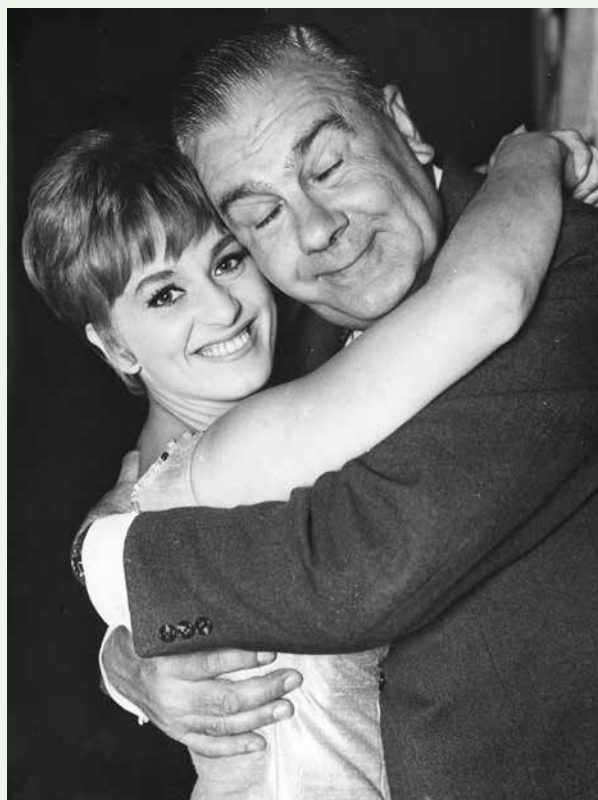
Anmälan sänds till:

E-post: arkivet@arkivgavleborg.se

Post: Arkiv Gävleborg, Fältskärleden 10, 802 80 Gävle

Telefon: 026-10 88 70

Anmäl ombud senast den 7 april!

*Siw Malmqvist ömt omfamnad av folkparkschefen
Sven Johansson. Foto: J-Berg.*

Nominera ledamot till styrelsen

Arkivets valberedning tar gärna emot förslag på kandidater till uppdrag i arkivets styrelse. Valberedningen består av Gunnar Lindbom, Elisabeth Eriksson och Carina Holm. Skicka nomineringen till arkivet@arkivgavleborg.se. *Helst före 31 mars!*

Medlemsavgifter 2023

Styrelsen föreslår årsmötet justerade medlemsavgifter. Syftet är:

- att undvika den "dubblade" medlemsavgiften genom att särskilja föreningar med fysiska respektive juridiska medlemmar
- att små föreningar med färre än 100 medlemmar ska ha en låg medlemsavgift
- att endast begreppet "medlemsavgift" ska gälla
- att medlemsavgift och hyllmeteravgift ska hållas isär då de har olika beslutsfattare

Föreslagna avgifter

Föreningar (med fysiska medlemmar)

Medlemsavgift

1-100 medlemmar 275 kr (tidigare 250 kr)

101 medlemmar – däröver 500 kr (tidigare 475, resp 750, resp 1 100 kr)

Föreningar (med juridiska medlemmar, dvs. "paraplyorganisationer")

Medlemsavgift 500 kr

Stiftelser och fonder

Medlemsavgift 500 kr (tidigare 400 kr)

Företag

Medlemsavgift 500 kr (tidigare 400 kr)

Privatpersoner

Medlemsavgift 275 kr (tidigare 250 kr)

Stödjande

Frivilligt bidrag

Röstberättigade på årsmötet

Föreningar, stiftelser/fonder, företag och privatpersoner har en röst vardera enligt stadgarna.

Dagordning till årsmöte

Ideella föreningen Arkiv Gävleborg den 15 april 2023

1. Mötets öppnande
2. Fastställande av röstlängd för mötet
3. Val av mötesordförande och sekreterare för mötet
4. Val av två protokolljusterare tillika rösträknare
5. Frågan om mötets behöriga utlysande
6. Fastställande av föredragningslistan
7. Styrelsens verksamhetsberättelse för 2022
8. Styrelsens förvaltningsberättelse för det gångna året
9. Revisorernas berättelse över styrelsens förvaltning
10. Frågan om ansvarsfrihet för styrelsen för den tid som revisionen avser
11. Fastställande av medlemsavgifter
12. Fastställande av verksamhetsplan samt behandling av budget för 2023
13. Behandling av styrelsens förslag och i rätt tid inkomna motioner
14. Val av
 - a. Fyra ledamöter i styrelsen för en tid av två år
 - b. Ordförande på ett år
 - c. Fem ersättare i styrelsen för en tid av ett år
 - d. Två revisorer i för en tid av ett år
 - e. Två revisorsersättare för en tid av ett år
 - f. Tre ledamöter i valberedningen för en tid av ett år, av vilken en ska utses som sammankallande
15. Övriga frågor
16. Styrelsen föreslår att inför kommande årsmöte göra en översyn av stadgarna
17. Beslut tagna träder i kraft omedelbart vid årsmötets avslutande
18. Mötets avslutning

Budget för 2023, sammandrag

INTÄKTER

Medlems- och hyllmeteravgifter	500 000
Bidrag från region/stat	4 400 000
Bidrag från Arbetsförmedlingen	550 000
Bidrag från länets kommuner	477 000
Övriga intäkter (guidningar, sjuklön m.m.)	25 000

SUMMA INTÄKTER 5 952 000

KOSTNADER PERSONAL ETC.

Löner inkl. sociala avgifter och pensioner	3 342 000
Personalvård, kurser, representation resor etc.	45 000
Extra resurs förteckningsarbete	80 000
Arbetskläder och skyddsutrustning	10 000

KOSTNADER, ÖVRIGA

Lokalkostnader inkl. lokalunderhåll	1 635 000
Larm och bevakning	25 000
Förbrukningsinventarier	40 000
Förbruknings- och kontorsmaterial	35 000
Arkivmaterial	40 000
IT, server, service, telefoni, leasing	246 000
Information, möten, porto, ABM	95 000
Primus/Digitalt Museum	25 000
Revision, redovisning, lönehantering	200 000
Försäkringar, medlemskap	32 000
Övriga kostnader (bank)	7 000
Pedagogik	45 000
Utvecklingsinsatser	50 000

SUMMA KOSTNADER 5 952 000

Konkreta mål för 2023

Ur verksamhetsplan, se även hemsida

- Förteckna 70 hyllmeter arkiv
- Ta emot eller uppsöka minst 20 skolgrupper
- Genomföra Arkivens dag i Ljusdal
- Att tillhandahålla fanor och fotografier till utställningsverksamhet
- Genom föreläsningar, studiebesök och informationskampanjer uppmärksamma föreningar, företag och privatpersoner om Arkiv Gävleborg
- Öka antalet medlemmar
- Att anordna forskningsseminarium, ABM
- Aktivt delta i det pedagogiska samarbetet Kultimera
- Synas i media och understryka vikten av insamling av arkivmaterial tillhörande den enskilda sektorn

*TIPS! Dra loss de gröna sidorna
som en påminnelse inför årsmötet!*

Samarbeten, utbildningar m.m.

Arkiv Gävleborg ingår i flera samarbeten med andra arkiv, nationella och regionala kulturaktörer.

Region Gävleborgs samverkansgrupp för barnkultur samlar pedagoger från arkivet, länets museer, Folk-teatern med flera. Gruppen har bland annat arbetat med hemsidan "Kultimera" där skolor lätt ska kunna överblicka det utbud som finns för dem. Arkivchefen är suppleant i föreningen Bergslagsarkiv. En artikel skriven av densamme ingår i årsboken Bergslagshistoria, om Cyril Stackell, stadsarkitekt i Bollnäs, Hudiksvall och Söderhamn.

En papperskonservator, Lotta Möller, besökte arkivet i juni för att gå igenom arkivmaterial av olika ålder, i varierande skick och av skiftande papperstyper. Det var fråga om en kompetensutvecklande insats men det handlade också om råd och tips kring enskilda arkiv.

Arkiv, bibliotek och museer i Gävle, ABM. Fyra möten har hållits under året, ett digitalt och tre fysiska (på stadsbiblioteket, Läns museet och Arkiv Gävleborg). Ett seminarium "Lär dig söka bland 3,5 miljoner objekt i Digitalt museum" har anordnats, 6 personer från Arkiv Gävleborg deltog på seminariet.

205 personer deltog på Arkivens dag som arrangerades på Joe Hill-gården i Gävle med temat "Myter och mysterier".

MAX-gruppen. Två Maxmöten har hållits, ett digitalt och ett på plats i Hudiksvall, digitala fotografier och scanning är det vi främst talat om.

Arkivens dag. Arkivet innehar rollen som länets representant, vilken har deltagit på de två digitala möten för regionala kontaktpersoner som den nationella samordningen har kallat till. (Tre fysiska och två digitala arrangemang har hållits i länet).

205 personer deltog på vårt arrangemang under Arkivens dag, som skedde i samarbete med Gävle kommun.

Uppföljning konkreta mål 2022

- Förteckna 80 hyllmeter arkivleveranser – uppnått
- Rekrytera ny arkivarie – uppnått
- Arrangera Arkivens dag i Bollnäs eller i Ljusdal – på grund av årets tema "Myter och mysterier" förlades vår egen aktivitet till Gamla Gefle.
- Genom föreläsningar, studiebesök och informationskampanjer uppmärksamma föreningar, företag och privatpersoner om Arkiv Gävleborg – uppnått
- Inom arkivpedagogiken möta ett 40-tal grupper från länets skolor genom studiebesök, stadsvandringar eller besök i skolorna – uppnått
- Utveckla fler stadsvandringar för skolor – uppnått, bl. a. för yrkesskolor.
- Aktivt delta i det pedagogiska samarbetet Kultimera – uppnått
- Samarbeta med länets kommuner kring stadsvandringar och publika evenemang – uppnått, bl. a. i samband med Arkivens dag
- Synas i media och understryka vikten av insamling av arkivmaterial tillhörande den enskilda sektorn – uppnått, arkivet har medverkat i TV-program, syns i media och publicerat eget material i externa publikationer.
- Samla in arkivmaterial kopplat till nationella minoriteter – ej uppnått p.g.a. vakant tjänst under hösten.

Allmänt om verksamheten

Arkiv Gävleborg har sitt säte i Gävle.

Flerårsöversikt (Tkr)	2022	2021	2020	2019	Resultatdisposition
Medlemsavgifter och bidrag	5 910	6 012	5 626	5 568	Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):
					balanserad vinst 2 881 804
Resultat efter finansiella poster	258	185	192	362	årets vinst 258 059
Soliditet (%)	86,1	65,0	69,5	70,0	disponeras så att i ny räkning överföres 3 139 863

Resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter.

Resultaträkning	Not	2022-01-01 - 2022-12-31	2021-01-01 - 2021-12-31
Rörelseintäkter, lagerförändringar m. m.			
Medlemsavgifter och bidrag	2	5 909 655	6 012 088
Övriga rörelseintäkter		21 714	67 576
Summa rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.		5 931 369	6 079 664
Rörelsekostnader			
Direkta tjänster (pedagogik hösten 2022)		-25 219	0
Övriga externa kostnader	3	-2 299 157	-2 130 452
Personalkostnader	4	-3 292 163	-3 698 157
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		-75 906	-65 587
Summa rörelsekostnader		-5 692 445	-5 894 196
Rörelseresultat		238 924	185 468
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		19 464	0
Räntekostnader och liknande resultatposter		-329	-193
Summa finansiella poster		19 135	-193
Resultat efter finansiella poster		258 059	185 275
Årets resultat		258 059	185 275

Den 10 augusti höll arkivchefen ett föredrag på Stenhuset i Gästrike-Hammarby.

Balansräkning	Not	2022-12-31	2021-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Inventarier, verktyg och installationer	5	184 205	190 675
Summa materiella anläggningstillgångar		184 205	190 675
Summa anläggningstillgångar		184 205	190 675
Omsättningstillgångar			
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Övriga fordringar		5 450	4 393
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		492 135	437 684
Summa kortfristiga fordringar			
Kassa och bank			
Kassa och Bank	6	2 966 882	3 803 538
Summa kassa och bank		2 966 882	3 803 538
Summa omsättningstillgångar		3 464 467	4 245 615
SUMMA TILLGÅNGAR		3 648 672	4 436 290
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserat resultat		2 881 804	2 696 529
Årets resultat		258 059	185 275
Summa fritt eget kapital		3 139 863	2 881 804
Summa eget kapital		3 139 863	2 881 804
Långfristiga skulder			
Pensionsskuld		0	640 000
Summa långfristiga skulder		0	640 000
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		21 179	95 429
Skatteskulder	7	214 238	83 014
Övriga skulder		133 334	116 801
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		140 058	619 242
Summa kortfristiga skulder		508 809	914 486
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		3 648 672	4 436 290

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper

Allmänna upplysningar

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) om årsredovisning i mindre företag.

Avskrivning

Tillämpade avskrivningstider:
Inventarier, verktyg och installationer 5 år

Nyckeltalsdefinitioner

Soliditet (%)

Justerat eget kapital

(eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt) i procent av balansomslutning.

Not 2 Medlemsavgifter och bidrag	2022	2021
Medlemsavgifter	510 725	458 830
Regionbidrag	4 382 000	4 467 000
Bidrag Gävle kommun	200 000	200 000
Bidrag AMV	553 701	607 104
Bidrag övriga kommuner	263 229	279 154
SUMMA:	5 909 655	6 012 088
Not 3 Övriga externa kostnader		
Lokalkostnader	1 443 744	1 397 081
Projekt- och utvecklingskostnader	98 631	98 125
Övriga externa kostnader	756 782	635 246
SUMMA:	2 299 157	2 130 452
Not 4 Anställda och personalkostnader (mindre företag)		
Medelantalet anställda		
Kvinnor	3	5
Män	2	2
TOTALT:	5	7
Löner och andra ersättningar samt sociala kostnader inklusive pensionskostnader		
Löner och andra ersättningar	2 265 929	2 597 527
Sociala kostnader och pensionskostnader	965 558	1 041 952
(varav pensionskostnader)	(78 134)	182 141)
Totala löner, andra ersättningar, sociala kostnader och pensionskostnader	3 292 163	3 698 157
Not 5 Inventarier, verktyg och installationer	2022-12-31	2021-12-31
Ingående anskaffningsvärden	404 557	325 733
Inköp	69 436	78 824
Försäljningar/utrangeringar		0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	473 993	404 557
Ingående avskrivningar	-213 882	-148 295
Försäljningar/utrangeringar		0
Årets avskrivningar	-75 906	-65 587
Utgående ackumulerade avskrivningar	-289 788	-213 882
Utgående redovisat värde	184 205	190 675

Not 6 Kassa och bank:

Av beloppet avser 2 964 291 (3 794 183) kr del av Region Gävleborgs koncernkonto.

Not 7 Skatteskuld

Skatteskulden avser beräknad löneskatt på pensionskostnader.

Gävle 2023-02-23

Hans Wahlbom Sinikka Bohlin

Ingemar Ahne Jan Hovdebo

Åsa Morberg Barbro Sollbe

Håkan Bellander Kerstin Monk

Owe Norberg

Revisionsberättelsen för 2022 finner du i sin helhet på www.arkivgavleborg.se samt delas ut i samband med årsmötet!

Textilkonstnären Sara Erkers tillsammans med ett standar ur arkivets samling. Hösten 2023 öppnar hon en fanutställning på Läns museet Gävleborg.

Hela 138 leveranser har kommit till arkivet under 2022.

I juni hälsar papperskonservator Lotta Möller på i arkivet.

Från Vira bruk till Hotell Baltic

Vira järnbruk i Roslagskulla grundades omkring 1630 när det 30-åriga kriget pågick. I Vira bruk smiddes värjor och stickvapen till armén. Krig och behovet av värjor fortsatte fram till Karl XIII:s regeringstid. 1814 var kungen med när freden slöts i Kiel. Värjornas tid på Vira bruk var till ända och istället producerades yxor och jordbruksredskap.

Det var inte bara värjor som smiddes vid Vira bruk. Smederna "smidde fram" ett nytt sätt att spela kort. Det var i Vira bruk kortspelet *Vira* kom till.

Vid sekelskiftet 1800 påstods det att Virasmederna dyrkade Bacchus, som var rusets och vinets gud i romersk mytologi. Kanske var de var begivna på starka drycker? Intaget av de påstådda dryckerna ledde till att de drällde omkring på bruksgatorna, uppviglade och störde ordningen.

Brukspatronen på den tiden sägs ha varit S. B. Hebbe. Han ville få ett slut på fylleriet och kom på en lösning. Den smed som uppträtt påverkad fick böta 12 skilling till brukets fattigkassa. Det i sig var inget som avskräckte smederna. De som donerade pengar till fattigkassan fick sitt namn uppläst i kyrkan från predikstolen, vilket var en ära för den som gav av fri vilja.

Nu blev det en storhetstid för kyrkan i Roslagskullas socken. Sockenborna gick man ur huse för att besökte gudstjänsten. När prästen kungjorde namnen på de smeder vilka donerat pengar, bröt församlingen ut i skratt. Att bli utskrattad och gjord till åtlöje i kyrkan avskräckte smederna från att uppträda berusade på brukets gator. De stannade hemma och spelade kort, medan de alltså fortsatte supa. Kortspel vid den här tiden var bland annat lomber, boston och whist. Smederna tröttnade så småningom på spelen och började konstruera ett nytt kortspel: Viraspelet uppstod. Även om Viraspelet i sig är unikt bär det drag av äldre kortspel, såsom lomber och boston. Det har lånats många franska speltermer. Och vallonska smeder ska ha behärskat det franska språket.

Men smederna i Vira kom från Solingen i Tyskland, de var inte valloner. Till saken hör att det även rådde kyrkoplikt i Sverige. Uteblivna besök straffades med "stocken" och det var vanligt med en fullsatt kyrka.

Under 1960-talet kom en ny teori bakom kortspelet, som Sten Helmfrid gav nytt liv åt under 2000-talets början. Han redovisade sin forskning 2006.

Vira bruk hamnade i förfall efter nedläggningen 1948. I början av 1960-talet påbörjades en renovering av bruket. På plats fanns landsantikvarien Alf Nordström.

Han träffade den då 85-åriga Ida Exerman. Hon berättade att Viraspelet uppstod 1810 när vintertinget hölls och häradsdomaren, skrivaren och en advokat blev insnöade på bruket.

Vissa försök att följa upp denna teori gjordes, men det var först med Sten Helmfrids forskning som det gav resultat.

Äras den som äras bör. Utan Lännadagboken hade inte något resultat uppnåtts. Lännadagboken är en bondedagbok från Grovsta i Länna socken, Uppland. Mellan åren 1700 och 1828 har flera generationer bönder antecknat vädret. År 1810, enligt Idas utsaga, var det töväder i trakterna och ingen snöstorm. Genom att jämföra böndernas anteckningar med datumen för vintertinget vid Vira bruk har Helmfrid fastställt att vägarna inte var farbara när tinget hölls den 10 till 12 mars 1806. Viraspelet bör ha tillkommit kvällen den 12, efter avslutat ting, och under dagen den 13 mars. Efter det blev vägarna plogade och åter farbara.

I protokollet från vintertinget 1806 är det antecknat vilka som deltog. Häradshövding Per Arell, häradsdomaren Jan Ersson, kronofogden Henric Gustaf Sehenmark, samt åtta nämndemän. Ida Exermans historia om en advokat och en skrivare faller bort. Före 1866 förekom inga juridiska representanter på tinget och skrivaren var oftast en skrivkunnig bonde från trakten.

Helmfrid antyder i sin text att med denna knappa tidsaspekt kan inte herrarna hunnit med att uppfinna Viraspelets många komplicerade turer. Däremot kan dessa herrar ha träffats flera gånger tidigare under olika omständigheter och roat sig med kortspel. Insnöade på Vira bruk med åtta nämndemän fick de möjlighet att testa kortspelet och gav den nya spelformen namnet "Vira".

De facto är att inga dokument finns vilka förtäljer om herrarna begagnade sig av kortspelets nöjen när de var insnöade. Faktum är att det inte finns några skriftliga bevis över huvudet taget på att dessa herrar någonsin ska ha förlustat sig med kortspel.

Till följd av dessa uppgifter kan det i bästa fall fastställas att smeder och vinterting har existerat!

Oavsett hur Viraspelet kom till spred det sig över hela Sverige. År 1952 bildades Gävles första förening. Hur det gick till råder inga tvivel om.

Den 18 november 1952 träffades 16 män på Hotell Baltics festvåning i Gävle. Vid varje speltillfälle har protokoll förts där lottning eller indelning av spellag antecknats, liksom spelresultat och stämningen som rådde under kvällen. Gävle Viravänner förvarar sina handlingar och sitt arkiv hos Arkiv Gävleborg.

"Hon berättade att Viraspelet uppstod 1810 när vintertinget hölls och häradsdomaren, skrivaren och en advokat blev insnöade på bruket."

I det första konstituerande sammanträde valdes en styrelse. Tanken var att stadgar skulle nedtecknas, vilket sedan frångicks. Det var bättre att den utsedde ordföranden fick vara enväldshärskare. Inte heller kutymen att använda titlar skulle få förekomma. Det beslutades att man skulle "dua" varandra. Beslut fattades gällande spelregler och spelgång. Efter denna förspillda tid började spelet. Med inlevelse och kraft beskrivs detta i protokollets §4 till §6:

"§4 Efter det sålunda mycken och dyrbar tid gått förlorad störtade vännerna snabbt likt eldiga tjuvar hän till kortbordens grönskande ängar, stötande hiskliga tjut om pulla och lek [...] Fälldes så hornen till kamp, och den stolta striden begynte. Dunder och brak, när med kraft hornen stöttes tillsammans. Vingel av ordningen åtta fällde väl många till marken.

§5 Edström äskade ljud och föreslog allmän förbrödning. Med glädje den skålen blev drucken.

§6 Kampen, ett ögonblick hejdad, började strax på nytt, men avbröts plötsligt av dånande skratt, när polismästar Berglund, Gävlebornas skräck, med en blygsel purprade kinder i turné 5, som var omgjord, simsalabim blev ko med tvillingkalvar, som vanvördigt tjoa *Turné á la Berglund*."

Redan vid andra mötet, den 21 januari 1953, ökade antalet spelare till 31 varav tre var kvinnor. De inkluderades i broderskapet och duades.

Ordförande landskamrer Olle Hellman skrev gärna

en snapsvisa eller två när andan föll på. Detta hade han gjort även till sammankomsten i januari. Till sin förtret hade han förlagt visorna och de uteblev från kvällens repertoar.

Protokollet den 18 februari 1953, §2 ger en livfull inblick i händelsen:

"Redan före föregående sammanträde hade Ordförande Olle Hellmans Pegas nedkommit med tvillingfö, nämligen två kampsånger, eldigt gnäggande till strid mot Helan och Halvan, men som de båda små söta fölungarna vid förra sammanträdet varit bortsprungna, kunde de förevisas först i dag."

Det flödiga och poetiska språket i protokollen präglar också revisionsberättelserna. Revisionerna består av flera sidor och ger in- och utvecklande beskrivningar av det revisorerna nagelfarit, eller med särskild omsorg synat i sömmarna.

Fortsättning på nästa sida ...

Dagens revisionsberättelser består ofta av några få meningar där styrelsen tillstyrks ansvarsfrihet. Detta tillstyrkande kom även revisorerna postmästare Axel Löf och bankkontrollör Gösta Haglund fram till, i sinom tid.

Granskning av verksamhetsåret 1953/1954:

"[...] det är med synnerlig s.k. tillfredsställelse för att inte säga glädje som vi revisorer för styrelsen tillstyrka en i högsta grad s.k. full och även tacksam ansvarsfrihet för det verksamhetsår varom noggranna tidsuppgifter angivits i den s.k. ingressen, på svenska förspelet eller ouvertyrer. Vi tillstyrka även styrelsens förslag, att de disponibla medlen överförs till nästkommande års vin och förlustsekonto, i den mån något av medlen kvarstår efter klubbmästarens vinorgier till medlemmarnas fromma."

Viraspelets olika benämningarna är många: gask, gök, solo, vingel och tringel. Solospelet går från solo petite misär till solo grande misär ouverte royale. Det finns kor, kalvar, stick och bet. När man går hem går spelet hem, själv sitter man kvar på stolen.

Anna Nyberg

Annas teori ...

1. Det var smederna som uppfann Viraspelet. De spelade lomber och boston. Därmed var de bekanta med de franska termerna. Att betänka är att de tyska smederna rekryterades 1630. Det finns inga belägg för att smedernas ursprung skulle ha varit tyskt när Viraspelet "smiddes fram" i början av 1800-talet.
2. Spelet spred sig på bruket och även till herrgården.
3. När tingets herrar blev insnöade krävde de underhållning och fick lära sig spelet.
4. De tog med sig spelet in i finare kretsar och behövde ett namn. Eller varför bara ett namn när de kunde ta på sig upphovet till spelet? För att inte gå för långt från sanningen togs namnet efter Vira bruk. De for heller inte med osanning att de spelat spelet där för första gången.
5. Sedermera har historien ändrats. Spelet kom till 79 år före uppgiftlämnaren Idas födelse. Årtal och upphovsmän kan ha ändrats under de generationer som historien muntligen förts vidare.

Wille Löfqvist i ord och bild

Hockeylegenden William "Wille" Löfqvist var en känd och uppskattad Gävleprofil. Många minns honom för hans sympatiska sätt och, inte minst, för hans humor. Så skojig var han att han utsågs till Gävles roligaste person 2013 av humorklubben GASTA. I Ulf Kriströms bok *Den glade grubblaren*, som kom ut i december 2022, är det i första hand idrottsmannen, det vill säga hockeymålvakten och, faktiskt, elitgolfaren, Wille Löfqvist som porträtteras. Men precis som titeln antyder vill författaren skildra en personlighet och då ryms såväl humoristiska inslag som ett stråk av allvar.

Löfqvists liv skildras kronologiskt från uppväxten i Strömsbro på 1950-talet fram till dess att han gick bort 2016. Året innan hade han gått ut och berättat om att han led av bröstcancer och han ville att fler skulle förstå att även män kan drabbas.

Kriströms berättelse handlar så klart huvudsakligen om ishockey och särskilt om Brynäs nästan osannolikt framgångsrika 1960- och 1970-tal. Den som undrar vad hemligheten bakom alla SM-guld var får svaret i boken. Brynäsarna tränade helt enkelt hårdare än alla andra. Det var träning i nivå med proffsklubbarna utomlands, trots att grabbarna var amatörer och hade vanliga jobb, som brukligt var bland elitspelare i Sverige vid den här tiden. De allra mest ambitiösa, exempelvis Wille Löfqvist, åkte till och med upp till Gavlerinken på lunchrasterna för att köra ett extrapass. Bakom den höga träningsmoralen låg, skriver Kriström, en särskild Brynäsanda och det var den som gjorde klubben unik.

Det fanns uppenbarligen något motsägelsefullt i Wille Löfqvists personlighet, en dubbelhet som Kriström lyckas väl med att fånga och som han sammanfattar i bokens titel. Löfqvist verkar inte ha varit en grubblare i bemärkelsen någon som går omkring tyngd av allvar-samma funderingar. Självklart fanns det säkert både allvar och svärta under den glättiga ytan, det gör det väl hos alla till och från. Bilden av Löfqvist som ges i boken är i stället den av en oerhört kreativ och självständigt tänkande individualist. Det är på sätt och vis förvånande att han kunde inordna sig i den kollektivistiska lagmaskin som Brynäs var vid den här tiden. I själva verket tycks Wille Löfqvist ha varit ganska lat. Ändå klarade han av de omänskligt hårda sommarträningarna bland myggen i Hemlingbybacken. Det är över huvud taget rätt märkvärdigt att han med sin speciella läggning satsade på en tuff lagidrott som ishockey när han hade en lika lovande karriär som golfspelare. Det måste ha varit det där med Brynäsandan.

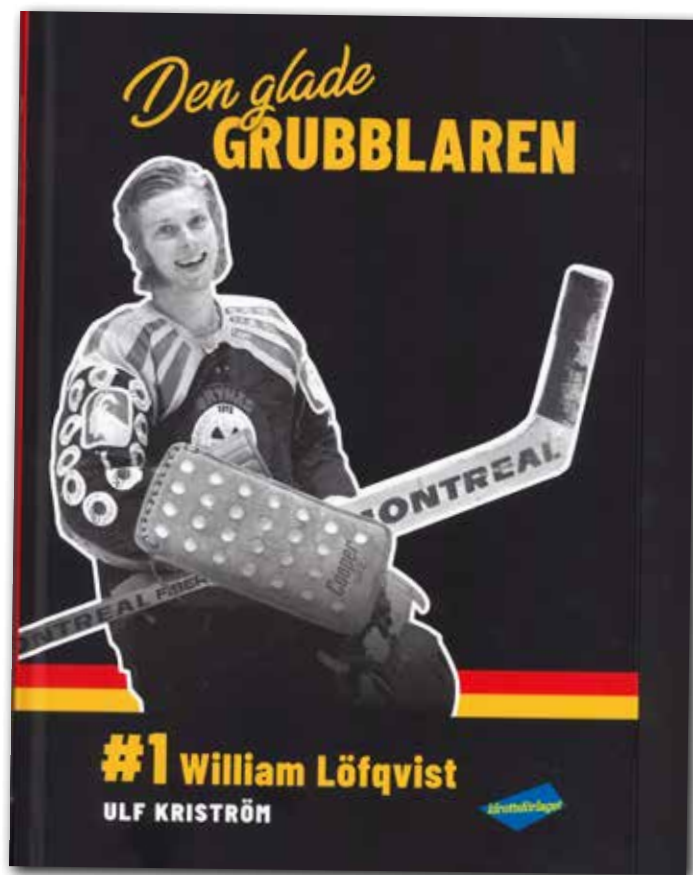
I boken får vi komma Brynäs IF, alltså själva laget,

riktigt nära, ibland så nära så man nästan känner lukten av omklädningsrum. Snärtiga repliker återges ordagrant i direkt anföring och man får intrycket att Kriström var på plats med anteckningsblocket, vilket han kanske var. Möjligen tar han också fantasin till hjälp någon gång. Om orden i verkligheten alltid föll precis så som de återberättas i boken spelar egentligen mindre roll. Personerna tecknas på det hela taget trovärdigt och läsaren får, via Kriström, bli som en i gänget. Spelarna framträder gärna med smeknamn eller med bara förnamnet. William Löfqvist får förstås sällan heta annat än Wille. Börje Salming blir Börje och brorsan Stig Stigge, Stefan Canderyd Candis, Mats Näslund Matte och så vidare.

Exakt hur rolig Wille kunde vara blev känt för en större och eventuellt yngre publik när de sociala medierna gjorde sitt intåg. Där, på Twitter och i blogginlägg, kom hans slagfärdighet riktigt till sin rätt. Det är ett mycket klokt drag av Kriström att ha med ett urval i boken, av minst två skäl. För det första, naturligtvis, för att man därigenom får en bra bild av hur Wille Löfqvist var som person. Och för det andra: det finns en bevarandeaspekt här; i och med Kriströms bok behöver vi inte oroa oss för att alla dessa fyndiga "oneliners" ska försvinna ner i något digitalt svart hål.

En som bevisligen ofta var på plats runt laget var fotografen Lennart "Foto-Kalle" Olofsson. När det gäller bildmaterialet i boken är det hans negativsamling som utgör stommen. Några år före sin bortgång 2020 var han väldigt angelägen om att samlingen skulle övertas av Arkiv Gävleborg, vilket den också gjorde, samt att bilderna skulle få så stor spridning som möjligt. Han hade glatt sig mycket åt en bok som Ulf Kriströms om Wille Löfqvist.

Jörgen Björk

Bokfakta

Titel: Den glade grubblaren. # 1 William Löfqvist

Författare: Ulf Kriström

Utgivningsår: 2022

Förlag: Idrottsförlaget i Västerås AB

Omfång: 247 s.

ISBN: 978-91-88483-40-9

Foton: Lennart Olofsson/Arkiv Gävleborg

Hälsinglands fulaste hus?

Domusvaruhuset i Bollnäs invigdes den 28 september 1967. Fotografiet ingår i en leverans från Kooperativa Förbundet som kom in 2017 och som ska förtecknas under 2023. Hos Arkiv Gävleborg förvaras ett hundratal arkiv med anknytning till den kooperativa rörelsen i länet. Tidsmässigt spänner materialet från mitten av 1800-talet och fram till 2010. I en omröstning i tidningen Ljusnan år 2016 utsågs det gamla Domushuset till "Hälsinglands fulaste hus". Varuhusets arkitekt, den tidigare världsmästaren i skridsko, ungraren Kornel Pajor, hade nog inte varit så glad över den utmärkelsen.

arkiv gävleborg

ArkivXet är Arkiv Gävleborgs medlemstidning.
Layout: Evelin Skoglund

Arkivet bevarar och tillgängliggör arkivhandlingar från föreningar, företag och privatpersoner i Gävleborgs län.

Ordinarie öppettider vardagar 8.30–16.00
Boka ditt besök nu via mail eller telefon!

Arkiv Gävleborg
Fältskärsleden 10, 802 80 Gävle
Telefon: 026-10 88 70
Telefon arkivchef: 070-331 97 07
E-post: arkivet@arkivgavleborg.se
Hemsida: www.arkivgavleborg.se
www.facebook.com/arkivgavleborg.se

**MEDLEMSAVGIFT 2023
FAKTUROR SKICKAS UT
EFTER ÅRSMÖTET!**